

Батлав.....

УЛСЫН ШАЛГАЛТ - 2018

МОНГОЛ ХЭЛ-5

Аймаг / дүүрэг:
Сум
Сургууль:
Анги: Бүлэг:
Овог:
Нэр:

САНАМЖ, ЗӨВЛӨГӨӨ

- Шалгалт 60 минут үргэлжилнэ.
- Шалгалтын материал хоёр хэсэгтэй ба нэгдүгээр хэсэг нь унших чадвар сорьсон холимог хэлбэрийн, хоёрдугаар хэсэг нь бичих чадвар сорьсон задгай хэлбэрийн даалгавраас бүрдэнэ.
- Нэгдүгээр хэсгийн сонгох хэлбэрийн даалгаврын хариултаас зөв гэж үзсэн нэг хариултын харгалзах үсгийг сонгон дугуйлаарай.
- Даалгавар бүрийн хариултыг өгөгдсөн зайд бичиж тэмдэглэнэ.

ЭХ-9-Б ХУВИЛБАР УНШИХ ЧАДВАРЫН ДААЛГАВАР

МОРИН ХУУР ҮҮССЭН ТУХАЙ ДОМОГ

1

Эрт урьд цагт Монголын зүүн хязгаарт Хөхөө Намжил гэж нэг сайхан эр байжээ. Тэр үнэхээр хосгүй сайхан чихнээ чимэгтэй дуулдаг тул хошуу нутагтаа ихэд алдаршсан байв. Олон түмэн ардууд сайхан эр Намжилыг гайхан биширч магтан сайшаахдаа хөхөө шувууны дуутай ижилсүүлэн "Хөхөө Намжил" гэж нэрлэх болжээ.

2

Гэтэл Хөхөө Намжил цэргийн албанц татагдан Монголын баруун хязгаар нутагт очжээ. Түүний сайхан дуулдгийг дарга нь даруй мэдээд Хөхөө Намжилаар ажил сургууль хийлгэхийн оронд гурван жил шахам зөвхөн дуу дуулуулсаар байжээ. Цэргийн алба хааж байхдаа тэр нутгийн нэгэн сайхан гүнжтэй танилцаж гэнэ. Хөхөө Намжил цэргээс халагдан нутаг орондоо буцах болсонд хайртай гүнж нь "Жонон хар" гэдэг морио дурсгал болгон "Энэ мориор газар товчлон ирж уулзаж байгаарай" гэж захин өгсөн юмсанжээ.

3

Хөхөө Намжил тэр мориороо явж нутагтаа ирэхэд нь хүмүүс ихэд нүд хужирлан, түүнээс өөр морь унахгүйд нь бас гайхдаг байжээ. Гэтэл Хөхөө Намжил "Жонон хар" мориороо Монголын баруун хязгаарт нисэн очиж нөгөө гүнжтэйгээ уулзаад өглөө болоход зүүн хязгаарт ирж адуугаа туусаар харьдаг байж гэнэ. Ингэсээр гурван жил болсон боловч түүний учрыг хүмүүс ер мэддэггүй байжээ.

4

Хөхөө Намжилынхтай ойролцоо нэгэн баян айл байв. Тэр баяныд эгэл олныг үймүүлдэг, эвтэй хоёрыг бусниулдаг тийм сүрхий алтан хошуу хүргэдэг хүүхэн байжээ. Тэр ховч хүүхэн "Жонон хар" морины эгэл бишигийг эртнээс ажиглан мэдсэн учир Хөхөө Намжилд хор хөнөөл хүргэх гэж санаархдаг болов. Хөхөө Намжил үдэш явж гүнжтэйгээ уулзаад, тэр шөнөө буцах замдаа адуугаа туусаар үүр шөнөөр буцаж ирээд "Мориныхоо хөлсийг намдаагаад, үүр цайхад морио тавья" хэмээн гэртээ орж амран сууж гэнэ. Гэтэл нөгөө баяны хүүхэн морины төвөргөөн сонсож Хөхөө Намжилын ирэхийг мэдээд уянан дээр нь сэм очвол сайхан жонон хар морь санаа муутан ирснийг танилгүй, сайн эзнээ хэмээн баясаад, хэнхдэг цээжээ хөндөлсүүлээд, хөлстэй биеэ шилгээн газар цавчлан байж хоёр суганаасаа ид шидийн хүчтэй жигүүрээ дэrvэлзүүлж байхыг нь үзэв. Тэр гүйн харьж, үйлийнхээ хайчийг ханцуулж ирээд, жонон хар морины жигүүрийг тас хайчлаад хаяжээ. Сайхан жонон хар морь нь шидэт жигүүрээ хайчлуулснаас болж удалгүй үхэж гэнэ. Хөхөө Намжил үүр цайхаар морио тавих гэж очсон чинь үнэнч нөхөр болсон сайн морь нь уянан дээрээ үхсэнийг хараад дотор нь балартаж гашуудал харуулсын гүнд оржээ. Сайн мориноосоо салсандaa гол нь харлаж туйлын ихэд гашуудав.

5

Хөхөө Намжил нэгэн өдөр сайхан жонон хар мориныхоо урт сайхан дэл сүүлийг хайчлан авч толгойлон дараа нь бандыг авдарлан, ширээр хөндий цараа ширлэж орой дээр нь ухаант мориныхоо толгойг сийлж мөнхлөв. Бас модны хоёр үзүүрийг хялгасан утсаар холбож нааш цааш хөрөөдөх хөвч хийв. Хөвчөө модны давирхайгаар тослоход гарах дууны өнгө яруу болоод олон янз болохыг мэдэв.

Ийнхүү уастай хуурыг зохиогоод уран эгшиг аяаг оруулан өөрийн сайн морины дурсгалд молор эрдэнэ морин хуурыг үүсгэж түүнд хайрт жонон хар мориныхоо янцгаах дуу, үүрсэх авиа, унгалдах яас, алхаа гишгээ, арилжаа хатираа, төвөргөөнийг оруулж сэтгэлээ баясгав гэнэ.

Ийнхүү морин толгойтой хуур Монголд анх үүссэн домогтой.

1. Газар цавчлан - гэсэн үгийн утгад тохирох хэсгийг сонгоно уу.
A. газрыг урд хоёр хөлөөрөө байн байн цохих
B. газар хүчтэй цовхичох
C. морины туурайн хээ
D. урд хөлөөрөө тоглох
2. "Нүд хужирлах" гэсэн үгийн утгад тохирох хэлцийг сонгоно уу.
A. гоё сайхан зүйлийг анзааралгүй орхих
B. гоё сайхан зүйлийг шимтэн үзэж, сонирхох
C. өөртөө таалагдсан эд зүйлийг авах
D. сонирхосон зүйлээ өөрийн болгох
3. "Эрт урьд цагт Хөхөө Намжил гэж нэг сайхан эр жонон хар мориороо үдэш болохоор монголын баруун хязгаарт нисэн очиж нөгөө гүнжтэйгээ уулзаад өглөө болоход зүүн хязгаарт ирж адуугаа туусаар харьдаг байж гэнэ." гэсэн өгүүлбэрт байгаа **хэзээ** гэсэн асуултад хариулагдах бүлэг үгсийг олоорой.
A. зүүн хязгаар, баруун хязгаар
B. сайхан, үдэш, өглөө,
C. үдэш, өглөө, туусаар
D. эрт урьд цагт, үдэш, өглөө
4. "Жонон хар мориныхоо янцгаах дуу, үүрсэх авиа, унгалдах аяс, алхаа гишгээ, арилжаа хатираа, төвөргөөнийг утсан хуурандаа оруулж сэтгэлээ баясгав гэнэ." гэсэн өгүүлбэрт байгаа таслалууд ямар үүрэгтэй орсон болохыг сонгоно уу.
A. бусдын хэлсэн үгийг зааглах утгатай таслал
B. зэрэгцсэн үгийг зааглах утгатай таслал
C. үгийг анхааруулах утгатай таслал
D. үйлийн эзнийг тодруулах таслал
5. Ховч хүүхний хийсэн үйлийн зөв дараалуулсан хэсгийг олоорой.
- Гүйн харьж үйлнийхээ хайчийг авчирсан.
 - Жонон хар морины эгэл бишийг ажиглаж мэдсэн.
 - Морини шидэт жигүүрийг нь тас хайчилсан
 - Морини уянан дээр сэмхэн очсон.
- A. 1, 3, 4, 2 B. 2, 4, 1, 3 C. 4, 3, 2, 1 D. 4, 1, 2, 3
6. Хөхөө Намжил хүү хошуу нутагтаа яагаад алдаршсан бэ?
- A. морин хуур урласан учраас
B. сайхан эр учраас
C. хосгүй сайхан дуулдаг учраас
D. эгэл биш ид шидтэй хүлэгтэй учраас
7. Эхэд юуны тухай өгүүлсэн байна вэ?
- A. морин хуур үүссэн тухай
B. сайн морини тухай .
C. ховч хүүхний тухай
D. Хөхөө Намжилын тухай
8. Дуудлага ижил үгийн утгыг тодруулсан өгүүлбэр зохиогоорой.
Хүлэг:.....
Хөлөг:

9. Эхийн 4-р хэсгийг агуулгыг үнэлж дүгнэх 1 асуулт зохиогоорой.

- ¹ See, for example, the discussion of the relationship between the U.S. and European approaches to the same problem in the following section.

10. Эхээс уран сэтгэмжээр дурсэлсэн гурван жишээг олж бичнэ үү.

-
 -
 -

11. “Олон түмэн Намжилын сайхан хоолойг нь хөхөө шувууны дутай ижилсүүлэн “Хөхөө Намжил” гэж нэрлэх болжээ.” гэсэн өгүүлбэрт ямар дүрслэл байгааг сонгоод тайлбарлаарай.

A. адилтгал

B. хүншүүлэл

Яагаад?:

12. Жонон хар, морин хуур хоёрын адил төстэй талуудыг харьцуулж, дүгнэх бичнэ уу?

Жонон хар морь	Морин хуур
.....
.....
.....
.....
Дүгнэлт:

13. Дараах өгөгдлийг ашиглан морин хуурын тухай 30-35 угэнд багтаан мэдээлэл бичнэ уу?

(13-р зууны эхэнд өргөн дэлгэрсэн, чавхдасыг нь морины сүүлээр хийдэг, 2003 онд дэлхийн өв санд шилдэг хөгжмийн зэмсэг болгон бүртгэсэн)

БИЧИХ ЧАДВАРЫН ДААЛГАВАР

Домгийн үйл явдлыг цааш нь ургэлжлүүлэн 120-150 үгэнд багтаан зохион бичээрэй.

Эхлэл хэсэгт: Хөхөө Намжил гүнжтэйгээ уулзахыг зорьсон уу? |30-50үг|

Гол хэсэгт: Уулзахын тулд юу юу хийсэн бэ? | |60-80үг|

Төгсгөл хэсэгт: Хөхөө Намжил гүнж хоёр уулзаж чадсан уу? |30-50үг|